

DE KRUISVLAG IN TOP

ZENDINGSVERTTELBOEK
VOOR SCHOOL EN HUIS

UITGAVE VAN
FA H. H. KOK BZ
ZWOLLE

JOHN PATON, DE APOSTEL DER HEBRIDEN.

I.

Een zacht windje bolt de zeilen en de vlugge schoener glijdt vroolijk voort over de vredige zee.

Op 't voordek staat een jonge man.

Hij tuurt in de verte. De zee glinstert als lichtend zilver en de blauwe lucht koepelt zich hoog boven hem in stille schoonheid.

Hij glimlacht.

„Nóg niet!” prevelt hij... „Ik zie het land nog niet, maar daar, daar achter al dat zilvergeglinster moet het toch liggen...”

In zijn hart is een stil geluk.

Die jonge man is een veroveraar; — maar een heel *vreemd* veroveraar. Hij wil overwinnaar worden; ja — maar een heel *vreemd* overwinnaar.

Daar ginds moet het land liggen, waar hij wil ten strijde gaan; ja — maar 't zal ook een heel *vreemde* strijd worden.

Hij glimlacht. En zijn oogen zoeken den hemel. Zijn lippen prevelen. 't Is een stil gebed.

„Land in 't zicht!” roept uit den hoogen mast de uitkijk... „Land in 't zicht!” roept men daar beneden op 't dek elkander toe.

De jonge man voelt het bloed naar zijn wangen stroomen; hij voelt het bonzen in zijn hart; kijk, daar, dáár!... die vage donkere streep heel ver, dwars over 't zilver heen... Dat moet het eiland zijn, waarheen zijn hart verlangt.

Waaróm dan toch?

Gaat hij schatten zoeken op dat eenzame, verre eiland

midden in de eindeloze zee? Denkt hij eenmaal weer te keeren als een schatrijk man? Vraagt zijn hart naar goud en zilver en diamanten? . . . Wel neen!

Is hij een koopman? Gaat hij handeldrijven en geld verdienen? En zal hij zich dan later in zijn vreemde vaderland een prachtig huis bouwen en leven als een rijkard? . . . Wel neen!

Is hij dan een geleerde? Gaat hij vreemde planten zoeken of vreemde dieren vangen, of vreemde steenen graven uit den grond? Zal hij later geleerde boeken schrijven, en zal men later zeggen, dat hij een groot ontdekkingsreiziger is geweest? Wel neen!

Hij is een veroveraar. Ja, maar waar zijn dan zijn wapens? Waar is dan de wreedheid in zijn oogen?

Hij glimlacht . . . O, het land nadert snel.

Schatten? . . . Neen, die gaat hij daar niet *zoeken*. Hij gaat daar schatten *brenge*n. In zijn oogen vlamt de moed, de heilige moed. Één angst maar is er in zijn hart: Zullen de menschen daar zijn schatten willen aannemen? Zal hij overwinnaar zijn? Of zal men hem met al zijn schatten weer verjagen? Zal hij misschien *sterven* in dien vreemden strijd?

Zijn oogen zoeken den hemel.

Hij weet het: Hij gaat *niet* voor zichzelf dien vreemden, moeilijken strijd in. Hij gaat voor zijn grooten Koning. In diens naam waagt hij het, waagt hij *alles!* . . . 't Zij dan, dat hij overwinnaar wordt; 't zij dan, dat hij smadelijk wordt weggejaagd; 't zij dan, dat het hem goed en bloed en leven kost: — hij gaat, met den glimlach van een heid om zijn lippen; hij gaat — in naam van zijn Meester.

Hoe zou zijn hart dan *vreezen?*

Het schip nadert het eiland. De hoot brengt den jongen man en zijn vrouw aan wal. De bagage, wat kisten met kleeren en snuisterijen, met wat gereedschap en wat kookgerij — gaat ook mee.

Maar de matrozen keeren weer naar 't schip terug. En 't duurt niet lang, of de vlugge schoener glijdt weer vroolijk verder. Die heeft op dat eenzame eiland geen zaken te doen . . .

De schepelingen halen hun schouders op: Dwaze vent, die zich daar aan wal laat brengen, alleen met zijn vrouw, wat boeken en wat kleeren . . . Wat moet hij nu daar beginnen tusschen die wilden? Hij weet toch wel, hoe woest en wreed ze zijn, en hoe weinig te vertrouwen? Hij weet toch wel, dat hij niet vechten kan, hij alleen tegen die duizenden! Hij weet toch wel, dat op een van de andere eilanden zoo'n andere dwaas, die 't waagde de wilden te bezoeken, door de wreedards doodgeslagen is, en gekookt, en opgegeten? . . . Zullen ze nu hem en zijn vrouw misschien ook roosteren gaan boven een vuur en zijn arme vleesch verscheuren met hun tanden? Zal dat alles zijn, wat hij bereikt? . . . Hij is een dwaas.

Waarom is hij niet veilig en goed in Schotland gebleven? Wat drijft hem toch, om nu hier te gaan wonen, midden in de grootste ontberingen, midden in het doodsgevaar, hier op dit eenzame, verlaten plekje in de Groote Zuidzee, ver van zijn familie, ver van zijn vrienden, tusschen menschen — neen, wilde *beesten* lijken 't eerder, wien de bloeddorst de oogen uitflikkert; van wier taal hij zelfs geen woord verstaat? . . . Wat bezielt toch den dwaas?

De zeilen bollen in den wind. Het schip zeilt verder, 't verdwijnt aan den lichten horizon.

De jonge man is alleen gebleven op dat woeste, gevaarlijke, eenzame plekje van de groote aarde.

Hij glimlacht. En in zijn hart is een dankgebed. Naar dit uur heeft hij verlangd, om dit uur heeft hij gebeden, vele jaren al van zijn leven.

Nu mocht hij gaan voor zijn Meester.

Nu mag hij den grooten, geweldigen strijd aanvangen . . . O, in zijn oogen leeft de moed. In zijn hart brandt de liefde.

— — — — —
Daar staat hij nu, midden in den kring van de wilden, die om hem heen springen, en schreeuwen en wild gebaren; — leelijke, bijna naakte kerels, met gezichten om van te schrikken, en lawaaierig gekrijsch, waarvan hij geen klank verstaat.

Hij ziet hen aan.

Schrik, afgrijzen vervult zijn ziel. Zóó erg, neen zóó erg wist hij toch niet, dat ze er uitzagen, de menscheneters van Tanna... Kijk, wat lappen om hun lenden, of een schortje van gras, is alles wat ze dragen... En dan die *vreeselijke* gezichten, rood en zwart en wit beschilderd. Eén wang rood, één wang zwart, en de kin blauw. 't Is afschuwelijk. Een wit voorhoofd en zwarte wangen en een vuurrood geverfde kin... Bah! En in die afgrijzelijke, leelijke gezichten fonkelen de valsche oogen, de gluiperig loerende oogen... De woeste kerels zwaaien met hun geweldige knotsen, knuppels van hard hout, dun aan 't eene, dik aan 't andere eind. Eén slag met zoo'n ding, en 't is met den jongen, moedigen man, en met al zijn blijde verwachtingen gedaan... En ze hebben ook een werpsteen, een puntig, valsch ding in hun hand. Als ze er mee werpen, — en dat kunnen ze meesterlijk, dat hebben ze van jongsaf geleerd — dringt de scherpe punt doodelijk in het vleesch van hun slachtoffer.

De jonge man voelt hoe afgrijzen, schrik, zijn ziel vervult; maar — 't is ook maar éven. Medelijden, diep en innig medelijden brandt op in zijn hart. Die arme menschen! Beesten leken het wel... Waren dat nu schepselen van God?... Ja, zeker, zéker dat waren ook schepselen van God, evengoed als hij; maar ze wisten het niet. Ze waren gevangen. — Een duistere, duivelsche macht hield hen in zijn klauwen; maar ze wisten het niet. 't Geluk en de blijheid van het menschenleven was hun vreemd; maar ze wisten het niet...

O, hij had hen wel dadelijk, *dadelijk* den grooten, den eeuwigen schat, dien hij brengen kwam, willen geven; maar hij kón het niet. Hij kon geen woord zeggen; ze verstonden 't niet.

Zijn grooten schat?... Ze loerden naar zijn vischhaken en zijn spiegel'tjes, die hij voor hen uitpakte uit zijn kisten. Dat was alles, wat hij hen geven kon.

II.

Die jonge man was John Paton, een Schot van geboorte. Zijn vader was een doodarme kousenwever, maar een innig vroom man, wiens grootste teleurstelling het was geweest, dat hij zelf geen dominee had kunnen worden.

Vader Paton had een gezin van elf kinderen, en in zijn kinderjaren al moest de kleine John bij het kousenweven helpen om den kost te verdienen. Hij werkte soms van 's morgens zes tot 's avonds tien uren.

Maar ook als kind reeds voelde hij dat vreemde, innige verlangen, een knecht van zijn Heiland te worden, en de blijde boodschap van Gods eeuwige liefde te brengen aan wie er nooit van hoorden.

Toen hij opgroeide, werkte en studeerde hij in elk verloren uur, menigmaal in de stille nachten zells, om toch maar zijn doel te bereiken. Maar 't was voor den armen weversjongen niet gemakkelijk.

De eene moeilijkheid stapelde zich op de andere, de eene teleurstelling volgde de andere — en toch, tòch hield hij vol door armoë en uitputting en ziekte heen. Hij *wilde* zending worden.

En 't gelukte. 't Leek wel, of God in den hemel hem door allerlei moeiten en bezwaren had willen *beproeven*. Hij had zich manmoedig gedragen en had volgehouden.

Toen mocht hij gaan.

Hij werd in de groote kerk te Glasgow in Schotland als zending ingezegend.

Voor zijn ouden vader was het een diepe blijdschap zijn zoon te zien heengaan, — ook al zag hij hem misschien noóit terug. Die zoon mocht nu gaan doen, wat hijzelf zoo graag gedaan had: de menschen brengen tot God.

Ook voor John Paton zelf was die inzegening-dag een der schoonste van zijn leven.

Maar schooner nog was dat uur, toen hij daar, voor het eerst, verlaten en verloren, stond tusschen de afschuwelijke wilden en hij dat innige, dat ontroerende medelijden met die ongelukkigen voelde branden in zijn hart.

„O, Heere!“ bad hij . . . „Laat mij getrouw zijn!“

't Viel zoo bitter tegen.

Ja, het leeren van die wonderlijke taal der Tanneezen was heel moeilijk, maar dát was het ergste *niet*.

Het bouwen van een ruw huis van boomstammen, het eten van het vreemde voedsel, het gebrek en de ontbering, het ontbreken van alles, wat het leven van een Europeaan prettig en gezellig maakt, was wel zwaar en ontmoedigend, — maar ook dát was het ergste *niet*.

De valsche wijze, waarop zelfs de voornaamsten van het eiland hem bedrogen en bestalen, het gevaar van misschien te avond ofte morgen door den een of anderen sluiper vermoord te worden, was beangstigend, — maar ook dát zelfs was het ergste *niet*.

Neen, — het allerergste was de *vijandschap* van die menschen tegen den God van liefde, dien hij hun prediken kwam. 't Leek wel of een booze macht die heidenen aanhitste om toch maar niets, niets te willen weten van de dingen, die de bleeke man hun vertellen kwam. 't Leek wel, of diezelfde booze macht het beproefde alles te doen mislukken, wat John Paton probeerde Dat was de macht van den booze, die den strijd had aangeboden met den dienaar Gods. Dat was de duisternis, die streed tegen het licht.

En wie zou overwinnaar zijn?

Eens was er groote droogte op Tanna.

Wie kreeg de schuld . . . De zendeling! En 't waren juist de „heilige mannen“ van het eiland, die de aanstokers bleken van deze beschuldiging. Zij waren de „regenmakers“ zooals 't volk dacht; en het vereerde en vreesde hen. Nu ze hun eigen onmacht moesten erkennen, namen ze hun toevlucht tot het valsche vertelsel: „De zendeling heeft de lucht be-tooverd.“

Hij moest gedood of verdreven.

John Paton voelde de haat dier arme heidenen om zich heen branden als een vuur . . . Zou 't hem verteren?

Er kwam regen. Juist toen hij gereed was een eenvoudige

godsdienstoefening te houden met de enkelen, die dan toch wel eens hooren wilden, stortte een overvloedige regen neer.

John Paton's leven was gered.

John Paton's leven was gered... O, dat herhaalde zich telkens en telkens weer.

Eens, bij het aanbreken van den dag, zag hij zijn armelijk huis van alle zijden omringd door gluipende en sluipende wilden. Ze lagen achter de heuvels. Ze gluurden van tusschen het hout. En Paton?... Hij zag en voelde 't, dat ging om zijn leven. Wat deed hij?... Met een gebed om kracht en vertrouwen in zijn hart, stapte hij manmoedig naar buiten. Hij riep hen. O, één slag met zoo'n vreeselijke knots, één worp met zoo'n vlijmscherpen steen, en 't was met hem gedaan. Hij stond daar, als een held; als een held Gods. Ze luisterden. En wie was het, die hun armen en handen als gebonden hield, dat ze *niet* slaan, *niet* werpen konden? Ze wisten het zelf niet; maar ze luisterden. En vreemd, heel vreemd! Ze slopen weg, de een na den ander, met diepe haat, diepen wrevel in hun hart. En toch durfden ze den bleeken man geen kwaad doen. Ze slopen weg om nieuwe plannen te maken. Want — *sterven* zou hij... Ze wilden hun oude leven van zonde en wreedheid en dierlijken lust niet opgeven. Ze haatten dien Jehovah, waarvan de zendeling sprak.

John Paton's leven was gered.

Eens werd hij vier uur achtereen gevolgd door een opperhoofd, die telkens zijn geladen geweer van uit een hinderlaag op hem aanlei... Maar waarom hij niet schoot? Hij wist het zelf niet. 't Scheen wel, of hij den trekker maar niet *durfde* overhalen.

En op een anderen tijd gebeurde het in een nacht, dat er sluipmoordenaars tot drie keer toe zijn deur poogden open te breken... Het geblaf van een kleinen hond verjoeg hen. En 's morgens ging het vreemde verhaal onder de menschen rond, dat de moordenaars zich dien nacht als met lamheid geslagen hadden gevoeld, en dat schieten of slaan den zendeling nooit zou kunnen deren. Hun bange harten begonnen hem te vreezen als een geweldig toovenaar.

Ze poogden zijn huis in brand te steken. 't Mislukte. Ze slopen hem na, waar ze hem zagen. Hij bleef bewaard.

John Paton's leven was gered.

Eens poogden ze in hun waan hem door hun slimheid te doden.

In een samenkomst, waarin Paton hun van Gods almacht vertelde, die hen verlossen kon van al hun vijanden en hun een gelukkig leven schenken wilde, waren ook drie „heilige mannen”, opperhoofden, door het volk zeer gevreesd om hun geheime kunsten.

Ze hoorden hem aan. Toen grijsden ze valsch en zeiden niet in Jehovah en zijn macht te gelooven.

Geef ons maar een stukje van de vrucht of van wat ander voedsel, dat ge gegeten hebt. En we zullen je wel door onze toovermacht doden. Geef ons zoo'n overschot, en niemand kan je helpen.

De wilden huiverden. Ze geloofden vast in de macht der heilige mannen. Angstvallig zorgden ze dan ook, nooit een stukje of brokje van hun voedsel ergens te laten liggen. 't Kon hun 't leven kosten, als zoo'n heilige man het vond.

John Paton glimlachte; maar zijn hart werd verscheurd van droefheid om zooveel onkunde en zooveel levensangst. O, hij voelde het: 't was de macht van den booze, die het arme volk geknecht hield. En 't was ook de macht van den booze, die hen telkens aandreef hem, den dienaar Gods, te doden en te verderven.

„Geef me daar wat van!” zei hij tegen een vrouw, die een soort inlandsche pruimen bij zich had. Hij at van drie een stukje af, en gaf aan elk der drie opperhoofden een der resten . . . „Doet maar, wat ge wilt. Uw tooverij vrees ik niet. Mijn God zal mij beschermen.”

„Missi, ach missi, vlucht toch! vlucht toch!” jammerden en schreeuwden enkelen van de wilden, die in hun hart den zendingel wêlgezind waren, maar uit schaamte en vrees voor de anderen 't zelden lieten merken . . . „Missi, ze zullen u doden, dadelijk doden!”

En zelf stoven ze weg.

De „heilige mannen” gingen naar een heiligen boom, rolden de stukken van de pruimen in een heilig blad, maakten een vuurtje en probeerden de rolletjes te verbranden. Allerlei wonderlijke spreuken spraken ze, allerlei dwaze gebaren maakten ze, met oogen vol woede en haat keken ze telkens Paton aan, alsof die blikken hem dooden konden... Ze geloofden zèlf in hun armzalige tooverij.

„Voort dan! haast u! Ik ben nog lang niet dood. Waar zijn dan uw goden, die mij dooden kunnen?” Zoo spotte Paton met hen, als eens Elia op den Karmel met de priesters van Baäl.

De „heilige mannen” zagen hun onmacht. Ze knersten de tanden. „Wacht maar!” schreeuwden ze, „wacht maar! Den anderen Zondag als we al onze heilige mannen bijeen hebben geroepen, dán zal 't zeker gelukken.”

„Goed!” zei Paton... „Goed, tot den anderen Zondag dan! En dan zult ge het allen zien, dat uw goden mij niet deren kunnen en dat God in den hemel mij beschermt.”

De andere Zondag kwam. En in angstige nieuwsgierigheid stroomde het volk samen.

Daar stond de zendeling, frisch en gezond.

En hij sprak weer van zijn God, die het stille gebed hoort, en die ook *hun* Vriend en Helper wilde zijn.

Twee van de drie „heilige mannen” bogen het hoofd en gingen naast Paton op een omgevallen boom zitten. *Zij* erkenden de macht van den Heer des hemels; maar de derde...? Hij vloog in wilde woede op den zendeeling aan, slingerde zijn geweldige speer in de lucht...

En weer stond Paton daar, den dood voor oogen, rustig en onbewogen, als een held.

„Ziet ge 't nu”, sprak hij kalm tot de menschen, dat hij mij dooden wil met zijn speer, nu zijn tooverij niet helpt... Zult gij nu toelaten, dat hij dat doet? Ik ben uw vriend. Ik wil alleen uw geluk. En mijn God wil ook alleen uw geluk... Waarom haat gij Hem dan?”

Er ontstond tweedracht, twist tusschen die menschen; — maar het woedende opperhoofd wierp *niet* met zijn speer.

John Paton's leven was gered.

Een andere maal kwamen er Tanneezen diep uit het binnenland van het eiland, aangestookt door ontevreden opperhoofden, in grooten getale op Paton's woning af.

Ze beukten met hun knotsen op de houten wanden; ze verbrijzelden de deur, schoten door de vensters... Ze stormden binnen, stalen alles weg, wat ze maar vonden, verscheurden zijn boeken, sloegen zijn armelijk huisraad ineen.

Toen kwamen ze in de slaapkamer, waarheen Paton gevlucht was. En op dat oogenblik deed hij, wat hij nog nimmer had gedaan. Hij zag, dat hij verloren was. Twee, drie opgeheven strijdbijlen flikkerden in de lucht; wel tien geweerloopen grijnsden hem aan. Toen...? Toen greep hij zijn revolver, die een vriend hem eens opgedrongen had.

En wonderlijk was 't. De razende wilden doken ineen voor dat kleine ding. Ze vielen op den grond, kropen weg, renden buiten het kreupelhout in.

En de revolver was niet eens geladen.

John Paton's leven was gered.

God vergat zijn trouwen dienaar niet.

Maar slechts enkelen, héél enkelen, luisterden naar zijn woorden. De Tanneezen *bleven* vijandig. Ja, 't scheen wel, of hun haat nog groeide.

De booze macht *liet* hen niet los.

De duisternis dreef het licht terug, altijd meer.

Arme Paton! Was hij daarvoor op dat eenzame, onherbergzame eiland gekomen. Had hij daarvoor alles verlaten, wat hem 't leven goeds en vroolijks gaf?

En zijn goede vrouw?... O, dit was wel de grootste droefheid van zijn leven. Slechts een jaar deelde ze zijn moeite en leed. Toen stierf ze. 't Was, of God haar verlossen wilde uit de ellende... Zijn trouwe knecht mocht alleen verder strijden, die was sterk genoeg voor den moeilijken strijd. De vrouw nam Hij tot zich, mèt haar pasgeboren zoontje.

En Paton hegroef hen beiden op een stil plekje tusschen de rotsen, en op dat stille, voor hem zoo droeve plekje bracht hij soms uren door in stille overpeinzing. Dat plekje werd hem een toevluchtsoord in diep verdriet.

O, waaròm, waaròm moest nu ook dit vreeselijke zijn moeilijk leven nóg moeilijker maken? Hij begreep het niet; maar juist op dat plekje was het hem soms, of de Heiland zelf bij hem stond en hem troostte; „Ik ben met u, al de dagen, tot aan de voleinding der wereld”.

En daar op 't eenzame graf vond Paton telkens weer den nieuwen moed om zijn zware kruis te dragen.

Zijn kruis . . . Neen, 't was niet de haat, 't was niet de eindelooze plagerij der verblinde Tanneezen; 't was niet al zijn ontbering; — maar 't was de vijandschap van den booze, die 't niet dulden kon, dat daar een was gekomen om die heidenen te rukken uit zijn greep.

En nóg zwaarder werd dat kruis.

Er kwamen helpers in den strijd; maar voor Paton niet. De duisternis moest nóg donkerder worden.

Er kwamen schepen aan in de baai van het eiland, schepen met Europeanen aan boord.

Europeanen, dat waren blanken, dat waren menschen, die kwamen uit het land van de Christenen. Dat waren toch geen goddelooze heidenen? Zij kenden toch wel de heilige wetten van God?

Ja, — en toch: ze waren nóg erger dan de ergste wilden.

Het waren sandelhout-koopers, die de eilanden afvoeren om het kostbare hout voor weinig of niets machtig te worden. Het waren menschen, wien 't alleen te doen was om geld te verdienen, en die 't zoo lastig vonden, dat die wilden hun niet toestonden het hout zoo maar, voor niets, uit hun bosschen te halen.

En toen die schepen in de baai van *Tanna* kwamen . . . ? Toen lokte een der kapiteins een jong opperhoofd aan boord, beloofde hem allerlei moois, maar — sloot hem toen nog langer dan een dag op, beneden in het ruim, bij mannen die . . . de *mazelen* hadden. Toen lieten ze hem weer gaan.

Hun doel was bereikt: het jonge opperhoofd was door de besmettelijke ziekte aangetast, die in de warme landen zoo gevaarlijk, die meestal doodelijk is. En 't duurde niet lang,

of tientallen, honderdtallen der Tanneezen waren doodelijk ziek. Heele gezinnen stierven uit.

Het doel der sandelhout-koopers was bereikt. Die zieke menschen verdedigden hun sandelhout niet tegen de vreemde indringers. Ze konden het krijgen, bijna voor niet. . . Die sandelhout-koopers waren Europeanen, uit het Christenland Engeland. Ze heetten zelf ook Christenen. *Duivels* waren het.

En 't allerergste. Ze maakten de Tanneezen wijs, dat het de zending was, die door geheime tooverij de vreeselijke ziekte bracht. Zij moesten niets hebben van de zendelingen. Die leerden de wilden te leven als ordelijke menschen, die maakten hen veel te wijs. Die zendelingen dienden de belangen der gewetenlooze handelaars niet.

„Hij maakt jullie ongelukkig. Je zult zien: het heele eiland sterft uit. En dat is *zijn* schuld!“ Zoo spraken ze, de duivels. Arme Paton!

De dolle wraak brak los.

De zending *moest* sterven. En telkens, telkens weer kwam hij in nieuw gevaar.

En eindelijk wist een der opperhoofden, Miaki, die Paton's grootste vijand was, maar zich altijd als zijn vriend had voorgedaan en hem op de laagste wijze bedrogen had, een verbond te vormen tusschen al de stammen van het eiland om den bleeken man te dooden. Niet rusten zouden ze voor hij verdreven, of vermoord en opgegeten was.

Toen ontstond de groote vervolging.

Paton vluchtte; hij moest wel.

Met zijn bijbel en wat papieren, waarop hij in de wonderlijke taal der Tanneezen een gedeelte der Heilige Schrift had geschreven, als eenigst bezit, vluchtte hij naar de andere zijde van het eiland.

Ontkomen scheen niet meer mogelijk.

Maar God vergat zijn trouwen dienaar niet.

Op een morgen was hij omsingeld door een leger van wilden. Toen scheen 't met hem gedaan. En toch, ook toen versaagde hij niet.

Hij bad. . . O, zijn gansche leven vloog als in een snellen

droom voorbij. En diepe droefheid vervulde zijn ziel. Had hij dan tóch vergeefs geleefd, had hij dan al dat leed gedragen en misschien niet één armen heiden tot God gebracht?

...„O, Heere, bescherm mij! Red mij!” smeekte hij. „Laat mij toch leven om Uw knecht te zijn. Laat mij toch die heidenen mogen brengen aan Uw voeten, o God!”

Hij bad... met al de innigheid van zijn ziel, terwijl de dood hem van allen kant aangrijnsde.

En wat gebeurde? De wilden stormden op hem aan; maar eensklaps stonden ze stil. Waarom? Hij wist het niet. En ze keerden om, vluchtten de bosschen in. Waaróm? Was er dan iets, dat hun vrees aanjoeg? Hij wist het niet. Hij heeft het *nooit* geweten.

Maar zijn gebed was verhoord.

Dagen en weken van lijden braken nog voor hem aan: hij zwierf in een armelijke boot op de zee langs de kust: hij bracht een nacht door in een boom, terwijl er overal naar hem gezocht werd; hij wist zich alleen met de grootste moeite te redden uit een huis, dat in brand gestoken was...

Eindelijk ontkwam hij op een schip, dat voorbijvoer en hem opnam.

John Paton had Tanna verlaten.

Mislukt!... Alles mislukt!

De booze macht had gezegevierd.

De duisternis had het gewonnen van het licht.

Arme heidenen!

Arme Paton!

III.

Over de zilver-glinsterende golven der verre Zuidzee glijdt weer een schip. De mooie, nieuwe zeilen bollen blank en wit in den wind. Het kleine, maar stevige scheepje met zijn twee fiere, hooge masten en zijn van nieuwhed glimmenden spiegel, zeilt zoo dapper op naar de verre, eenzame eilanden, waar de wreede, bloeddorstige heidenen wonen; — naar de Nieuwe Hebriden, waar de duistere macht van het heidendom de arme

verblinden gekneld houdt in haar klauw; — naar Tanna en Aniwa en al die andere koraal-landen in dien vergeten hoek van de wereld.

De kleine, nieuwe tweemaster met zijn witte zeilen, *durft* . . .

Hij heet de „*Dayspring*”.

Hij heeft een held aan boord.

Wien? . . .

Hij heeft John Paton aan boord.

John Paton komt terug; natuurlijk: John Paton komt terug. De trouwe dienaar van den grooten Meester geeft den strijd niet op, nooit.

Daar staat hij op de voorplecht, het hoofd gebogen, voor zich uit te staren, de verte in. Een glimlach speelt om zijn lippen, *droevig*, en tóch *blij*. Hij denkt aan vroeger. 't Is zeven jaar geleden, dat hij voor 't eerst in deze verre streken kwam, vol geloof, vol blijdschap . . . 't Is zoo'n bittere tijd voor hem geweest. 't Is wel, of alles wat hij beproefde, van onder zijn handen weer stukgebroken werd. Daar ginds, waar de donkere streep over 't zilver, land verraadt, ligt Tanna, het vreeselijke eiland. Dáár ligt het eenzame graf van zijn vrouw en zijn jongske. Daar heeft hij zooveel geleden en gedragen. En 't droevigste: daar hebben ze hem eindelijk, na eindelooze kwelling en vervolging, toch weggejaagd . . .

Maar nu — nu komt hij terug. Nu zal hij den vreemden, stillen strijd tegen de duistere machten toch weer aanbinden . . . O, en zijn moed is nog even fier als vroeger, zijn geloof in de almacht van zijn Heer is nog even groot, en zijn liefde voor de arme verdwaasden, die den grooten schat, dien hij hun brengen kwam, van zich stieten, brandt nog even sterk in zijn hart.

„O, Heere!” bidt hij . . . „Laat mij getrouw zijn!”

Hij is thuis geweest, thuis bij zijn ouden vader en moeder in 't verre Schotland. Ze leefden nog beiden. Hij heeft gereisd eerst door Australië en later door heel Engeland en Schotland, en overal en altijd, waar maar menschen waren, die hooren wilden, heeft hij verteld van zijn arme Tanneezen, en van al de andere heidenen der eenzame eilanden van de Zuidzee.

Hij heeft verteld van hun ellende, van den stillen angst voor de booze geesten, die hun leven zoo somber en droevig maakt, van hun bloeddorst en hun wreedheid. Hij heeft verteld, dat ze misschien wel vijftig malen poogden hem te dooden, maar dat ook wel vijftig malen zijn leven gered werd, soms op wondere wijze... Hij heeft ook verteld, dat hij weer terug wilde gaan; tóch weer terug wilde gaan; dat hij ook onder die heidenen wilde *sterven* als 't moest... O, als dan 't licht van Gods heilige liefde het angstig donker van hun heidensch hart maar verlichten mocht...

De Tanneezen en al die andere wilden *kinderen van God!* O, dat zou de grootste, de heerlijkste vreugde van zijn leven zijn. Daarvoor wilde hij alles dragen: kommer en gebrek, ellende en leed. Daarvoor wilde hij ook zijn *leven* geven, als 't moest.

Die menschen in Australië, in Engeland, in Schotland hebben geluisterd. Ze hebben geld bijeengebracht voor de zending op de Zuidzee-eilanden... En de kinderen hebben ook geluisterd. Ze hebben in stillen eerbied opgezien naar dien heid zonder zwaard, en zonder speer. Ze hebben ook geld bijeengebracht, stuivers en centen en misschien ook wel eens dubbeltjes...

En zie eens!... Zie nu eens dat prachtige schip, die ferme „Dayspring"! Dat is het schip van al die kinderen samen. *Zij* hebben 't gespaard. Van *hun* stuivers en centen is de mooie boot gebouwd, die nu John Paton en nog vier andere zendelingen, die ook door de liefde tot Jezus en Zijn dienst gedrongen, hun leven wagen gaan in 't verre heidenland, naar 't plekje brengt, waar ze strijden en lijden zullen... O, als Paton dat fiere, vlugge scheepje ziet voortglijden over de golven, als hij de blanke, witte zeilen ziet bollen in den wind, is 't hem of dat scheepje een engel is met lichtende vleugelen, die heenwiest naar het donkere heidenland; — ja, in den naam des Heeren.

John Paton kwam op Aniwa, een eilandje dicht bij Tanna. Op Tanna zelf kwam hij niet. 't Mocht niet. Geen Europeaan was veilig in dien tijd op 't vreeselijke eiland... 't Speet John

Paton erg; maar hij moest gehoorzamen aan de Zendingsvrienden in Engeland en Australië, die voor zijn leven vreesden.

Wat zagen die wilden vreemd op, toen zij Paton en de andere zendelingen weer naar hun eilanden zagen komen. Hadden zij die mannen dan niet getergd en gekweld, hadden zij dan geen zendelingen vermoord en opgegeten... Wat zochten zij dan toch bij hen? Ze begrepen het niet. Hoe kon dat wreede volk ook iets begrijpen van de liefde van Christus, die de mannen drong?

Op Aniwa was 't al niet veel beter dan op Tanna.

Ja, het volk was niet zoo wild-vijandig; maar misschien nog meer onverschillig dan de Tanneezen. Het was lui en hebzuchtig en oneerlijk.

Zou 't hier dan al een even groote teleurstelling worden als ginds?

Paton begon van balken, die de „Dayspring” had meegebracht, een huis te bouwen op een lagen heuvel... Vreemd! Eerst had hij een ander plekje uitgekozen; maar de inboorlingen dreven hem daar vandaan, en dwongen hem hier, op den heuvel te bouwen... Goed! Deze grond bleek veel beter te zijn dan ginds, en de plaats veel gezonder. Paton had geen spijt van dien gedwongen ruil. Hij werkte ijverig door. Bijna alleen, want de luie mannen van de eilanden waren bijna niet te bewegen hem te helpen; ook niet, al beloofde hij hun nog zooveel mooie vischhaken, of messen of dekens... Vreemd!

Maar onder elkander lachten ze. En ze loerden elken dag, of er nog geen groot ongeluk gebeurde op dezen heuvel... Paton wist dat niet.

Ze hadden den zending *gedwongen* te bouwen juist op dien heuvel. Dat was „heilige grond”. Wie 't waagde dien grond open te hakken, werd door de goden gedood. Wie 't wagen durfde, bananen of andere vruchten te laten groeien op den heiligen grond, werd door de goden vergiftigd... En nu wachtten ze, wachtten ze elken dag, tot de zending door een of ander ongeluk om het leven zou komen. En dan?... Ah, dan hadden zij al zijn mooie vischhaken, en

bijlen, en messen, katoen en dekens, zóó maar, voor niets.

Er gebeurde geen ongeluk. Het eenvoudige huis kwam klaar.

Eens stond een oud opperhoofd — Namakei was zijn naam — toe te kijken bij Paton's getimmer en gezaag. Paton had wat spijkers en gereedschap noodig. Beneden aan 't strand woonden Paton met zijn vrouw¹⁾ voorloopig in een hut. Hij zond nu Namakei daarheen om 't benodigde te halen, en schreef daartoe zekerheidshalve enkele woorden op een plankje, dat hij het opperhoofd wilde meegeven.

Namakei begreep niets van dat plankje met de krabbels.

„Ga maar”, zei Paton, „dat plankje zal wel aan mijn vrouw zeggen, wat ik noodig heb”.

Dit plankje? ... Kon dat plankje dan *spreken*?

Hij ging ... En kreeg wat Paton noodig had. In de grootste verbazing, zelfs een beetje griezelig voor dat „sprekende” plankje kwam hij terug. Hoe kon dat? ...

En Paton vertelde hem, dat de God des hemels ook zoo tot de menschen sprak in het boek, dat daar lag ...

Namakei staarde — voor het eerst — in eerbiedige bewondering naar het bijbeltje, dat Paton altijd bij zich droeg. Zijn nieuwsgierigheid was gewekt.

Namakei, de oude heiden, werd Paton's eerste vriend.

Zoo kwamen er langzamerhand nog wel enkelen luisteren naar wat de blanke man toch wel te zeggen had. Paton gaf den zieken medicijn, verbond de gewonden; hij probeerde door vriendelijkheid en liefde hun harten te winnen... Och, 't viel zoo bitter tegen.

Zou 't nu hier op Aniwa op 't eind toch ook weer mislukken? De tijd ging voort.

Maar ééns ...

Wat is dát? Wat gaat John Paton nu doen? Met een emmer en een ladder, een houweel en een spade komt hij naar buiten, zoekt een lage plek bij den heuvel en begint in den grond te graven.

Namakei — zijn oude vriend — schudt het hoofd en in zijn oogen is droefheid en vrees. Hij roept een paar van zijn

¹⁾ John Paton was tijdens zijn verblijf in Schotland opnieuw getrouwd.

mannen en zet hen achter de struiken op post. Hij fluistert: „Let goed op missi; hij is krankzinnig geworden: hij gaat regen uit den grond halen,” zegt hij... „Pas op! Ik heb hem zóó gewaarschuwd; maar hij luistert niet. Misschien doodt hij zichzelf wel, als 't mislukt...”

John Paton hakt en graaft, dat 't zweet hem op 't voorhoofd parelt. Wat een zwaar werk is dat! De zon brandt. Zijn spieren worden stram en pijnlijk. Hij kan bijna niet meer.

En er komen menschen kijken. Ze hooren van zijn dwaze plan. Ze lachen er om in stilte en ze zien hem tóch angstig aan. Wat een vreemd werk is dit!

Hij zegt, dat hij regen in den grond zoeken gaat!

Hij is zeker krankzinnig geworden.

't Regende op Aniwa weinig, heel weinig. En als 't eens stortte, slurpte de sponsachtige grond, die op de onderliggende koraalrotsen was aangegroeid in de jaren en de eeuwen, die voorbijgingen, gretig het water in. De inboorlingen leden veel van de droogte, maar Paton nog méér. Zij konden het desnoods nog wel langen tijd zonder water stellen; ze dronken de melk der kokosnoten of zogen op stukjes suikerriet, ze waschten zichzelf in de zee, en voor het schoonhouden van hun kleeren hadden ze geen water noodig, omdat... ze geen kleeren droegen. Maar *hij* en zijn vrouw misten goed drinkwater des te meer. 't Kon voor hun gezondheid gevaarlijk worden.

Toen rees in Paton de gedachte een welput te graven, zooals hij ook in Schotland zoo vaak had gezien. Misschien was er wel water diep in den grond. Als hij 't eens probeerde...

Namakei waarschuwde hem. Hij zette toch door.

Ja, hij zag wel in het vreemde gekijk van hun oogen, hij hoorde wel in 't geheimzinnig gefluister van hun woorden, dat zij hem dwaas, dat zij hem krankzinnig vonden. Hij zette tóch door. Hij wist wat doorzetten was. Hij had het zijn gansche leven gedaan. Hij ging voor geen moeilijkheid uit den weg; ook voor de grootste niet.

John Paton groef en hakte; hij werkte zich óp. Hij kon niet meer.

Dan wat anders probeeren. Hij gaat een pak vischhaken halen. Hij belooft er aan ieder, die drie emmers aarde voor hem uit den kuil haalt, een. Dat helpt. Die fijnpuntige, glinsterende haakjes zijn zooveel mooier, dan de lompe, grove dingen, die de inlanders zelf slijpen van schelpen. Ah ja, ze komen al. Zoo'n mooie haak, waarmee ze zoo goed de visschen vangen kunnen, is gauw verdiend. Drie emmers aarde, maar!

De kuil wordt al dieper. Paton meet eens: twaalf voet al.

't Gaat goed. O, wat zou 't heerlijk zijn, als hij eens water vond! Maar de kuil moet dieper, o ja véél dieper nog.

Dan komt de tegenslag: Op een nacht stort de kuil gedeeltelijk in. Aan een der zijden was de opstaande wand ingekalfd.

Wat jammer! Ja, en 't ergste was, dat geen inboorling er meer indurfde.

Paton wel. Paton liet zich door een tegenslag niet ontmoedigen. Zijn heele leven scheen wel één tegenslag en toch hield hij vol.

Namakei zei: „Missi, ga toch niet weer in den put. Als de aarde invalt! Wat dan? Dan zult ge begraven zijn. En dan? Dan zal een schip van koningin Victoria ¹⁾ komen. En de kapitein zal vragen: „Waar is missi Paton?“ En wij zullen zeggen: „Hij is dood. Hij is in den kuil“. En de kapitein zal vragen: „Wie doodde hem, wie wierp hem in den kuil?“ En wij zullen zeggen: „Hij is er zelf in gegaan“. Dan zal de kapitein zeggen: „Gij liegt! Geen bianke zal uit eigen wil zichzelf begraven in den grond. *Gij* hebt missi Paton gedood. Ik zal u straffen“ . . . En dan zal hij komen met zijn kanonnen en ons doodschieten, omdat wij u gedood hebben. . . O, missi, neen, ga niet meer in dien vreeselijken kuil.“

Paton ging toch. Maar zijn oogen zochten den hemel. In zijn ziel was een stil gebed: „O, Heere, help mij. Doe het gelukken!“

En hij groef dieper. Maar niemand hielp hem. Niemand durfde meer.

¹⁾ De toenmalige koningin van Engeland.

Hij zette twee stevige palen aan weerszijden van den put, legde er een dwarspaal overheen, wierp daar een touw over, en liet zijn emmer zakken . . . Ja, nu kon hij daar in de diepte dien emmer wel vullen; maar wie zou hem ophalen? Hij kon toch zelf telkens niet uit den put naar boven klimmen. Hij zou in deze brandende hitte op 't laatst neervallen van vermoeidheid. Wie zou hem helpen?

Hij beloofde messen; hij beloofde bijlen . . . En eindelijk, eindelijk ja begonnen ze boven te trekken. Dat helpt. Paton heeft daar in de diepte een bel bij zich. Als hij luidt, trekken ze . . . En zoo gaat het, emmertje voor emmertje, moeizaam voort. De kuil is al dertig voet diep.

Dan, op een mooien morgen, als Paton weer in zijn kuil is afgedaald, ziet hij den bodem vochtig worden.

O, als 't eens lukte . . . Maar een vreemde vrees bekruipt hem. Als 't eens lukte, en 't water was *zout*. Dat kon zoo goed.

Hij werkte als een paard dien dag. De bodem begon modderig eruit te zien.

's Avonds zei Paton tegen Namakei: „Morgen, morgen zal onze God Jehovah ons regen geven uit den grond“.

O, toen Paton dat zei, schrok hij er zelf van. Hoe durfde, hoe kòn hij dat zeggen. Als 't nu eens *nièt* zoo was? . . . Dan zouden die heidenen hem een bedrieger noemen, en zijn God ook. Paton voelde het: hij speelde hoog spel. Maar hij voelde 't ook: zijn God zou hem helpen.

Namakei schudde droevig 't hoofd. „'t Kan niet. Als ge water vindt daar beneden, zal het zeewater zijn. Ge zult er in zakken en naar zee spoelen, en de haaien zullen u opeten.“

En Paton herhaalde: „Mijn God zal u water geven. Kom morgen maar zien!“

Dien volgenden dag . . .

Paton is al heel vroeg in den modderigen kuil. Hij graaft in 't midden van den bodem een kleiner gat, wel twee voet diep . . . O, wat is dat? Kijk, kijk dan! O, er borrelt water op, het draait en kringelt.

„Water! Water! . . . Levend water!“ roept Paton in wilde

vreugde. 't Is nog aan modder gelijk maar hij proeft het, hij proeft het al... 't Is...? 't Is?... 't Is zoet.

Hij had wel op zijn knieën in den modder willen zakken om God te danken. Hij sloeg de oogen ten hemel en zeide: „O, Heere! ik dank u! Gij hebt mijn gebed verhoord. Nu zullen allen het weten, dat Gij Jehovah, de Almachtige zijt!”

Hij liet het water wat bezinken, vulde een kruik, klom er mee naar boven.

„Proef nu!... Onze God heeft ons regen uit de aarde gegeven. Onze God heeft de menschen van Aniwa lief.”

Namakei durfde niet. De menschen drongen nieuwsgierig om de kruik heen.

Het oude opperhoofd schudde er eens aan, stak er voorzichtig zijn vinger in. Ja 't léék wel op regen.

„Proef maar!”

Namakei waagde het. Hij nam een slok, spoelde hem door zijn mond heen en weer, en — slikte hem in.

„Regen! regen!” schreeuwde hij. „Regen uit den grond!”

En Paton zeide: „Ik heb onzen God gebeden. Hij heeft ons den heerlijken regen gegeven. Proeft nu allen maar. En kom maar kijken in den put. Daar is het water in grooten overvloed... Komt maar zien!”

Maar ze durfden niet komen zien.

Eindelijk gaven ze elkander een hand, maakten een lange rij, en de voorste boog zich voorzichtig even over den rand van den kuil; — van dien geheimzinnigen kuil met dien geheimzinnigen regen. Zoo kreeg ieder een beurt.

„Is er veel water in?” vroeg Namakei.

„Voor altijd genoeg. Er komt altijd meer water uit de aarde. Het welt op!”

„Mogen wij er ook wat van hebben? Of is 't voor u en uw vrouw alleen?”

„Ge moogt zooveel drinken als ge wilt. De wel is voor alle menschen van Aniwa. God heeft het u gegeven. Hij geeft u genoeg. Hij heeft u lief!... Put maar, zooveel ge wenscht!” Maar nu moet ge me allen helpen, anders kon de put wel eens instorten. Gaat naar het strand en haalt koraalblokken.

Die zullen we opstapelen van binnen langs de wanden, en aan elkaar metselen . . ."

En daar draafden ze heen, mannen, vrouwen, kinderen zelfs, en kwamen aanzwoegen met mooie, groote stukken koraalrots.

Paton metselde. Zij hielpen hem.

De put werd van boven met hout bedekt. En er was water in milden overvloed.

Dat was een zegen voor Paton en zijn heidenen.

Maar — de grootste, de heerlijkste zegen kwam nog.

't Was den volgenden Zondagmorgen, dat een groote schare van inboorlingen zich om het huis van Paton, dat, als 't moest, ook voor kerk dienen kon, verdrong.

Waarom?

Namakei had laten bekend maken, dat *hij* prediken zou dien Zondagmorgen.

Dat was iets bijzonders. Het volk kwam op in grooten getale.

Een vreemde prediker! . . . Daar stond hij temidden van zijn mannen en zwaaide zóó geweldig met zijn strijdbijl, dat 't maar 't best was hem niet al te dicht te naderen. Zijn oogen flikkerden, zijn lippen trilden, en hij riep: „Luistert nu, luistert nu allen . . . Nu hebben we water. En we zeiden toch eerst: „Missi is gek. Er *is* geen water. Wij gelooven het niet!” En nu, nu is het er toch! Ge hebt er allen van gedronken. En er is zooveel, zooveel! . . .”

Hij stampte met zijn voeten, hij zwaaide met zijn bijl, hij sloeg zichzelf op de borst, en riep het uit: „Nu weet ik het; nu weet ik het hier van binnen: Jehovah is God. Ik geloof, wat missi zegt . . . Hij zei: God is in den hemel. We lachten en we zeiden: „We kunnen God niet zien. We gelooven het niet!” Missi zei: „Er is water in den grond”. Wij lachten en we zeiden: „We kunnen het niet zien. We gelooven het niet!” . . . Maar het water was er toch. Missi liegt niet! . . . Nu weet ik het, dat missi *nooit* liegt. En nu voel ik het hier van binnen: God in den hemel is er óók. Ik wil God liefhebben. Namakei zal een Christen worden!”

Ja, dat was een vreemde preek; maar een heerlijke preek.

Dienzelfden middag kwam Namakei zijn afgoden neerwerpen voor Paton's voeten.

„Jehovah! Jehovah!“ riep het volk. En honderden volgden Namakei's voorbeeld. Er heerschte een vreemde, maar een heilige opgewondenheid onder die eenvoudige menschen.

Paton stond daar, bleek, bevende; maar 't was van heilige vreugde.

„O, mijn God!“ dankte hij in stilte... O, mijn God. Dit is zoo heerlijk, Uw naam zij geloofd. O, laat die allen, die allen Uw kinderen zijn, voor eeuwig!“

Zóó had het licht dan toch eindelijk gezegevierd over de duisternis... En dat graven van dien eenvoudigen put was er de aanleiding toe geweest.

't Was de Geest des Heeren, die nu daaide in die donkere harten, om ze voor eeuwig licht te maken, voor eeuwig gelukkig.

Paton's trouwe leven was niet vergeefs geweest.

Nog lange jaren is John Paton op Aniwa gebleven. Hij heeft er nog veel tegenslag ondervonden; hij is er nog vaak zelfs in levensgevaar geweest; hij heeft eindeloos geduld en onuitputtelijke liefde moeten geven aan die menschen, die nog zoo moeilijk de dingen van Gods koninkrijk konden begrijpen; — maar hij wist het: God was getrouw. En God liet niet varen het werk Zijner handen.

Aniwa werd eindelijk tóch een Christenland.

En vanuit Aniwa zijn inboorlingen, door den Heiligen Geest gedreven, ook naar Tanna gegaan, en naar andere eilanden. Ze hebben er het Evangelie gebracht. Ze hebben er geleden en gestreden, zooals eens hun goede missi leed en streed. Ze hebben toch overwonnen.

God is genadig.

Paton stierf in hoogen ouderdom. Hij had den zegen, dien God aan de verre eilanden der Stille Zuidzee gaf, met eigen oogen nog mogen zien. Hij ging als een trouw dienstknecht in tot de vreugde zijns Heeren.

Neen, John Paton had *niet* vergeefs geleefd.

AANTEEKENINGEN:

1. John Paton werd 24 Mei 1824 in Schotland geboren en 23 Maart 1858 in Glasgow als zendeling naar de Nieuwe Hebriden uitgezonden. Den 5en November van dat jaar landde hij op Tanna. In 1866 werd Aniwa zijn arbeidsveld. Zijn leven is een toonbeeld van groote zelfop-offering en heldenmoed in dienst van het Koninkrijk Gods. Bij zijn laatste bezoek in Engeland juichte hij: „Aniwa is een Christenland, Koning Jezus heeft er bezit van genomen; Eere, eere zij Zijn Naam!” Hij keerde weer terug naar zijn geliefd Aniwa, waar hij den 28en Jan. 1907, op 83-jarigen leeftijd overleed.

In „De Nieuwe Handelingen der Apostelen” van Dr. Arthur Pierson van Philadelphia, betuigt deze:

„Zijn geschiedenis is een der aangrijpendste onder al de nieuwe hoofdstukken van het boek der Handelingen, ja, er bestaat geen verhaal over eens zendelings bezwaren en zegeprelen, dat zoo aantrekkelijk is om te lezen, zoo romantisch, zoo schilderachtig en aandoenlijk, of dat meer overvloedig van voorbeelden van Goddelijk machtsbetoon.”

2. In Februari 1896 bevatten de zendingsbladen deze mededeeling: „Dr. John Paton ontving voor zijn boek over den zendingsarbeid op Tanna van de uitgevers en aan giften 12.000 pond sterling en heeft die som in handen gesteld van de Algemeene Vergadering der Reformed Church van Victoria ten behoeve van het zendingswerk op de Nieuwe Hebriden, waarmede hij zoo lang verbonden is.”

3. Tanna en Aniwa behooren tot de groep der Nieuwe Hebriden, een der talrijke eilandengroepen van Melanesië, in de Stille Zuidzee. De bevolking behoort tot het Papoesche ras. Het was eertijds een diep gezonken volk, dat in voortdurende vrees leefde voor booze geesten, waarmee ze zich omringd waanden. Tegenover vijanden waren ze zeer ruw; hun gevangenen werden doodgemarteld en dan opgegeten (Kannibalen, Kannibalisme).

De bekende zendeling John Williams werd hier (op Erromanga) in 1839 vermoord en opgegeten. Later, in 1877, werd zendeling Patteson hun slachtoffer. Ook John Paton verkeerde herhaaldelijk in groot levensgevaar. Vooral op Tanna heeft hij veel moeten lijden.

Thans is een groot deel van de bewoners der Nieuwe Hebriden Christen. Niet alleen is Aniwa gekerstend, doch John Paton heeft het nog beleefd, dat op Tanna een Christengemeente gesticht werd.

De inlandsche Christenen zijn zeer ijverig in den zendingsarbeid onder hun landgenooten.

4. In de Hollandsche taal bestaat een uitvoeriger werkje over het leven en den arbeid van John Paton: n.l. „Duisternis en Licht” door Betsy, uitgave Callenbach, Nijkerk.

In 't Engelsch zijn aan te hevelen:

1. *Missionary to the New-Hebrides*, by John. G. Paton.

2. *John G. Paton, later years and farewell*, by Langridge and F. Paton.